Jostein Aksdal
Hordaland fylkeskommune

Dei anglosaksiske sverda

L-typesverd i England og Skandinavia

Dei anglosaksiske sverda er kjende for sine særmerkte hjalt der sverdknappen er dekt av ein rikholdig, figurativ dekor. Dekoren er med utmeisla fabeldyr, plantemotiv og ornament i skinnande sølv. Dei krumma hjalta var unike i si samtid og viste kvar og ein sitt opphav. Sverda er likevel ikkje ei einsarta gruppe, dei har ulik utforming, og mest kvart sverd har ein spesiell dekor. Dei dekorerte hjalta viser attende til det rådande anglosaksiske kunstuttrykket i samtida, der prestisje og mange symbolske lag har vore viktige for eliten.

Sverda er i hovudsak kjende frå England og Noreg. I det norske matetaterialet vert dei òg nemnde som L-sverd etter den typologien Jan Petersen (1919:112) laga. Sjølv om vikingtida i Noreg, både gjennom funn og saga, viser ein vidstrekt kontakt med irske og britiske område (Bone 1989; Brøgger 1930; Brøndsted 1924; Davidsson 1998; Heen-Pettersen 2014; Shetelig 1928, 1933), har ein fagleg ikkje sett nærmare på L-sverda i ein slik samanheng.

I artikkelen ønskjer eg å setje søkeljoset på L-sverda frå vikingtida. Korleis er situasjonen i dag nesten 100 år etter arbeidet til Jan Petersen? Kan me framleis nytte inndelingane hans, eller vil samlinga av kjende L-sverd romme fleire variantar? Kan nyare arkeologiske undersøkingar gje oss eit betre grunnlag for datering av sverda? Dekoren har vore eit viktig karaktertrekk ved sverda, men kan eit nærare studium av den plasserte L-sverda betre i tid og rom? Er det mogleg å spore ei geografisk fordeling av sverdvariantane? Vidare har dei anglosaksiske sverda vorte framstilte som sverd med ein rik og variert dekor opp gjennom faghistoria, men det viser seg at det finst anglosaksiske sverd som er heilt utan dekor. Er det tilfeldig, eller er det ikkje det?

For å få ei oversikt over det kjende sverdaterialet vil eg ordne sverda i variantar. Deretter vil eg sjå på forskingsstatusen kring dekoren på sverda. Er det mogleg å finne ny informasjon om opphav, tidsperiode og geografiske kontaktlinjer? I Skandinavia er mange L-sverd knytte til eit godt og tilgjengeleg arkeologisk gravmateriale. Gjennomgangen av gravgodset vil kunne gjere det mogleg å plassere sverda i tid, men òg å gjere seg tankar om kva for status og posisjon dei avlidne hadde.

Vikingsverd i eit faghistorisk perspektiv

Den arkeologiske faghistoria om sverd frå vikingtida i Noreg har hatt mange innfallsvinklar. I den tidlegaste bolken hadde arkeologane fokus på utvikling av reiskap for tolking, typologi og kronologi. Seinare forskning har fokusert meir på utvikling og prosessar. Eit hovudtema i norsk arkeologi er om vikingsverd har vore heimleg produserte eller importerte. Når arkeologen Anders Lorange systematiserer det norske sverdmaterialet, har han fokus på teknologisk tilverking og opphav (Lorange 1889). Lorange finn at det må vere eit utanlandsk opphav for ein stor del av dei norske sverda. I tida etter 1905 vert den nasjonale saga, særleg vikingtida, viktig for norsk identitet. Sverdtemaet vert òg teke opp av andre vitskapar. Språkforskaren Hjalmar Falk ser på dei skriftlege kjeldene frå mellomalderen (Falk 1914:38–40), men han finn ikkje grunnlag for at smiding av sverd er nemnt i kjeldene. Han meiner likevel at det kan ha skjedd sverdproduksjon i Noreg og Norden. Tanken om ein norsk eigenproduksjon av vikingsverd finn me att hjå Jan Petersen. I arbeida sine om dei norske vikingsverda går han endå lenger og seier at dei fleste sverda i Noreg må vera produserte i Noreg (Petersen 1919). Historikaren Johan Schreiner er derimot kritisk til ei slik tolking. Han hevdar at i alt 18 av dei typane Petersen opererer med, må vere produserte i Frankrike og importerte til Noreg (Schreiner 1930:12). Som tilsvaret på denne historiske tilnærminga kjem arkeologen Guttorm Gjessing fram til at den typen Petersen kallar K-sverd, sikkert må vere frankisk produsert, medan typane M, O, P, R og S berre truleg har eit frankisk opphav (Gjessing 1931:251–253).

Tankane kring produksjonsstad finn me att i gjennomgangen Charlotte Blindheim gjer av det arkeologiske materialet frå Kaupang (Blindheim 1999:171). I tida etter 2. verdskrig har fagmiljøet hatt andre prioriteringar. Arkeologar som Blindheim og seinare Bergljot Solberg tek opp spørsmål knytte til import og eigenproduksjon av våpen (Blindheim 1963; Solberg 1984), men knytter dei no til handel og kontakt mellom større regionar. Irmelin Martens argumenterer seinare for at dekor og produksjon av både klinger og hjalt må vere utførte av spesialistar. Det er spesialistar som er knytte til handelsstader eller politiske maktsentra (Martens 2004). Til tross for forskning på sverd har ein i Noreg likevel ikkje vidareutvikla typologien for vikingtidsverda etter arbeidet til Petersen.

I Europa har fokuset på typologi og utvikling av denne vore sterkare. I Tyskland er det mellom anna Herbert Jankuhn og seinare Alfred Geibig som har drøfta typologien til Petersen (Geibig 1991; Jankuhn 1939). Tankar om ei lokal tilpassing eller utviding av variantane til Petersen finn me i arbeidet til Anatoly Kirpicnikov med det austlege vikingtidsmaterialet (Kirpicnikov 1966).

I arkeologien er det semje om at L-sverd har eit britisk opphav, og at dei fleste sverda kjem herifrå. Likevel har ein i Noreg òg kopiert denne sverdtypen. Lite er gjort for å utvikle typologien av sverda, og den mest 100 år gamle inndelinga til Petersen har vorte ståande som fasit. Men bør ho det?

Eit faghistorisk blikk på anglosaksiske sverd i Noreg

Då Jan Petersen systematiserte vikingsverda, la han til grunn visuelle eigenskapar ved hjalta. For L-sverda definerte han gruppa slik:

Hjaltene er krummet efter hele sin længde, krummingen sterkere end ved nogen anden type. Hjaltene er temmelig jevnbrede avrundet i endene, svakt avsmalnende, ganske lave flate sider. Knappen er tredelt, går helt opp paa midten, hvor den kan være noksaa spids, indsvungne sidestykker, tydelig utviklet av oprindelige dyrehoder. Hjalter og knap er, hvor de er saapas godt bevaret, belagt med forholdsvis tykke sølvplater forsynt med indgraverte ornamenter tildels i niello. Knappens høide kan bli like til 4–5 cm; baandfanget (medalkafli) er derimot ganske lidet, ikke over 8,4 cm, flere ganger under 8 cm. Paa flere av haandtaakene er der «vettrim» bestaaende av et bredt flatt baand av bronze eller sølv, i sidste tilfælde forsynet med samme slags ornamenter som sølvplatene på hjaltene. (Petersen 1919:112)

Når landsdelsmusea katalogiserte L-sverd, var det først etter ordninga til Oluf Rygh i *Norske Oldsager*, L-sverda vart nemnde som type «NO 505» (Rygh 1885). Etter 1919 har ein brukt den alfabetiske ordninga til Jan Petersen, med referanse til underfigurane 94–97 (Petersen 1919:112–116). Ein gjennomgang av museums katalogane viser at talet på L-sverd i Noreg har auka frå 14 i 1919 til 46. Utanfor Noreg er det kjent 53 sverd, flest sverd er kjent i England og Vest-Europa. Ingen L-sverd er kjent i Aust-Europa (Marek 2004:94–129). Tre L-sverd er tidlegare deponert i Sverige. Desse er i dag ført tilbake til Noreg frå Statens Historiska Museum. Dokumentasjon og tidlegare litteratur viser ofte til dei svenske arkiv-informasjonane, katalogen har difor både svensk (SHM) og norsk (C) museumsnummer med.

Sverd materialet er i dag større og meir mangfaldig med omsyn til dekor og utforming enn det som var tilgjengeleg for Petersen. Når det norske materialet vert delt inn i to former av hjalt, ein anglosaksisk type og ei norsk etterlikning, drøftar Petersen (1919:116) ikkje den typologisk utviklinga og variasjonen mellom sverda. Mengda av L-sverda ligg slik lenge utan noka fagleg drøfting. Fedir Androshchuk (2014:67) argumenterer for at L-sverda moglegvis bør delast inn i ei irsk og ei engelsk gruppe. Han går likevel ikkje inn på L-sverda som gruppe. I Europa er det informasjon om i alt 99 L-sverd av det som er ein engelsk variant. Ein irsk variant tel to kjende sverd (Androshchuk 2014:68). I det norske materialet vil sverd av særtype 14 og 15 liggje tett opp til ei eventuell «irsk» gruppe (Androshchuk 2014:67). Sverdet som Petersen kallar særtype 7, B5795 frå Bolset i Jølster i Sogn og Fjordane, ligg nærmare ein engelsk L-type. Temaet for artikkelen her vil vera dei kjende L-sverda av anglosaksisk type.

I materialet finst både sverd med sverdknappen på plass og sverd utan denne. Der sverdknappen er intakt, varierer forma på han. Sverdknappane finst med eller utan konkave sideryggar. L-sverda er referert til med mål på både knapp og hjalt. I artikkelen har eg sett om nye data støttar måla Petersen gjev. Talmaterialet er henta frå tilvekstkatalogane til musea og frå foto med målrett målestokk frå fotoarkiva deira. Talmaterialet er basert på lengdemål til tangen, breidda på øvre og nedre gard og breidda på øvste del av sverdklinga i centimeter. Slike mål må alltid vurderast opp mot fleire moglege feilkjelder, og i artikkelen refererer eg difor til eit gjennomsnittstal for dei målbare sverda (sjå tabellane 1 og 2).

Av 16 sverd i Noreg med sverdknappen intakt på grepet har tangen ei gjennomsnittleg lengd på vel 14 cm. Dei krumma gardane på hjaltet har ulik lengd. Den nedre garden, ned mot klinga, får ei gjennomsnittleg breidd på 9 cm. Den øvre garden har ei breidd på om lag 7,4 cm. Klingene har varierende tilstandsgrad, og det er vanskeleg å gje ei gjennomsnittsbreidd. I materialet varierer ho frå 4,5 til 5,5 cm. Når det gjeld L-sverda som er utan sverdknapp, viser måla eit noko anna bilete. Tangen er kortare, i gjennomsnitt 10,3 cm. Den nedre

Tabell 1. Oversikt over målbare klinger av Petersen sin L-typesverd med sverdknapp funne i Noreg.

L-type sverd	Tange (cm)	Nedre gard (cm)	Øvre gard (cm)	Klingebreidd målt ved nedre gard (cm)
B7293	15,7	9,0	7,5	5,5
C57010	**	8,6	8,2	**
C5047	**	**	**	**
C10662	**	**	**	5,5
C13680	13,0	8,3	7,0	5,0
C14286	14,3	9,0	**	4,5
C16477	13,3	**	7,0	4,5
C24338	**	9,7	7,5	5,5
C24430	14,5	8,3	8,0	5,0
C53660	14,0	8,3	7,5	5,5
S5371	**	**	7,7	**
S4738	14,0	11,0	7,0	**
T566	14,0	8,0	7,5	5,5
T6028	14,0	10,0	7,0	5,5
T8257	14,0	**	7,5	4,5
T17514	14,0	8,5	7,0	5,5
snitt	14,0	9,0	7,4	5,2

** Sverd som manglar eller er ufullstendige har ikkje fått ført opp mål.

garden er i snitt lengre og vel 1,2 cm vidare. Gjennomsnittet for den øvre garden og breidda på klinga er stort sett sams for sverda (tabellane 1 og 2).

Talmaterialet viser oss at L-sverda har ulike mål. Kor vidt det er tilfeldig eller kan knytast til variantar av sverd, kjem me tilbake til. I tillegg har mange L-sverd dekor. I det norske materialet er det fem sverd med spor etter dekor. Arkeologane har tidlegare knytt den til den anglosaksiske Trewhiddle-stilen. Denne stilen er lite representert i det norske materialet frå vikingtida, og difor er han lite granska tidlegare.

Trewhiddle-dekor

Petersen viser til at sverda har ein inngravert dekor gjord i nielloteknikk med stiliserte motiv av plantar og dyr. Gjessing hevdar at dekoren er kjenneteikna av «the Trewhiddle style», ein stil som er karakteristisk for det sørlege anglosaksiske området (Gjessing 1931:251). Trewhiddle-stilen vert sett på som typisk for det anglosaksiske kulturuttrykket i ein gitt periode på 800-talet. Han utviklar seg frå dyrestilen i merovingartida. På Dei britiske øyane vert den anglosaksiske dyrestilen, særleg kjend frå kongedømet Mercia, blanda saman med element og impulsar frå frankisk bladornamentikk (Webster 2012:146). Når Mercia bryt saman i første halvdel av 800-talet, i samband med vikingtoga, vidarefører kongeriket Wessex stilen. Stilen utviklar seg gjennom heile perioden han er i bruk. Stiliserte fabeldyr

Tabell 2. Oversikt over målbare klinger av Petersen sin L-typesverd utan sverdknapp funne i Noreg.

Variant IV	Tange (cm)	Nedre gard (cm)	Øvre gard (cm)	Klingebreidd målt ved nedre gard (cm)
B2605	**	9,5	7,5	4,1
B3061	10,0	9,5	8,5	4,5
B4389	**	13,0	**	6,5
B8652	**	10,0	7,5	5,5
B9503	**	8,0	**	4,0
B11327	**	9,0	**	4,5
C7816	11,5	**	**	6,0
C20433	10,0	11,0	7,5	5,0
C54698	9,5/10,0	10,0	6,5	*5,0
T1398	**	12,0	7,5	6,0
C35586	**	10,4	**	5,3
Snitt	10 cm	10,2	7,5	5,1

** Sverd som manglar eller er ufullstendige har ikkje fått ført opp mål.

* Einegga klinge

dominerer i første delen, mens siste delen er meir prega av akantusinspirerte motiv. Sjølv om motiva er i endring, er dei alltid plasserte inne i geometriske ruter eller rammer på gjenstanden. Trehiddle-stilen kan identifiserast frå kring 840–850 e.Kr. (Brøndsted 1924:149). Stilen går meir eller mindre ut av bruk kring 900 e.Kr.

I materialet frå Europa er det vel 20 sverd som har heile eller delar av dekoren bevart. Dei finn me i England, Noreg, Nederland og Sverige. Nielloteknikk er mest brukt på banda eller platene som er sette på sverdknappen. Det er òg dekor som er gjord i relieffteknikk og utskjersteknikk. Variasjonane i val av motiv og teknikk viser at koplinga som Gjessing gjer til Trehiddle, er noko mangelfull. Studien viser at Trehiddle-stilen ikkje er den einaste stilarten som er brukt på L-sverda. Val av dekor er under sterk påverking av andre stilartar (Bakka 1963; Brøndsted 1924:127).

Trehiddle-stilen er typisk for det anglosaksiske området i sør. I nord har den insulære stilen eit sterkare fotfeste og uttrykk. Insulær stil viser til eit stiluttrykk der bruken av samanhengande motiv er framtrudande. Dei vert blanda med geometriske motiv, keltiske knutar og spiralar. Insulær stil er mykje nytta i irske og nord engelske område (Webster 2012:99).

Stilistiske variasjonar i dekoren brukt på sverda

L-sverda som er funne i Noreg, har parallellar til sverd frå England. Dei engelske sverda er oftast funne i samanhengar med gode bevaringstilhøve, men med lite informasjon om kontekst. Dekoren viser naturlegvis ein større variasjon i kombinasjonar av motiv.

Det er likevel nokre fellestrekk i materialet. For L-sverda er det vettrimen, det vil seia ringane rundt grepet. Dei er dekorerte med eit geometrisk gjentakande mønster. Sverda S5371 frå Åkra på Karmøy i Rogaland og T16054 frå Hegge i Nord-Trøndelag har treverket

Figur 1. Korsmotiv på beslag og sverd frå Dei britiske øyane. T16336, Insulært beslag med korsmotiv frå Tessem © 2017 NTNU Vitenskapsmuseet (CC BY-SA 4.0). S5371a, Sverd frå Åkra på Karmøy © 2017 Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger (CC BY-NC-ND 3.0). YORM:1977.51, Sverd frå Gilling © 2017 Image courtesy of York Museums Trust, <http://Yorkmuseumstrust.org.uk/> (CC BY-SA 4.0).

bevart, og der sit vettrimen framleis på grepet. Vidare er sverdknappane mest alltid utførte med tre ryggar, der skuldersidene har dekorerte band. Motivet på dei er òg geometriske repetisjonar slik som på vettrimen. Vanlegast er rekkjer med rektangel, sentralt i dei er det ein rombefigur, ofte med noko konkave langsider. I sentrum av romben er det plassert bladflikar eller plantemotiv. Mange sverd har òg eit sentralt plassert beslag. Det er i regelen rundt og omkransa av mindre beslag. Sverdet frå Gilling i Yorkshire og sverdet frå Åkra på Karmøy skil seg frå denne norma. Her er beslaget rektangulært, men med ein avrunda øvre kant. Motivet på Gilling-sverdet er i tillegg eit dobbeltlinja kors med ring rundt, eit liknande motiv er òg delvis synleg på sverdet frå Åkra (sjå figur 1). Denne typen kors- eller solkorsmotiv er ikkje vanleg i Trewhiddle-stilen. Det enkle korsmotivet finn me att i ei norrøn kvinnegrav på Westness på Orknøyan. Her er to reimhekte (National Museum Scotland 2017d) dekorerte med ein sirkulært korsdekor (Graham-Campbell 1996:154, 2003:130–131). Sverdet T16336 frå Tessem i Nord-Trøndelag har eit beslag med insulær dekor. Det har doble korslinjer plasserte inne i ein ring. Mellom armene på korset er det fylt med insulære motiv. Sverdet frå Hegge har det Egil Bakka kallar eit enkelt åttearma kors, eit stilisert symbol på Chi-rho (Bakka 1963:56).

Fleire av L-sverda har runde beslag med ein dobbel symbolikk. Ein slik dobbel symbolikk viser seg med til dømes plasseringa av ulike dekolement. Sverda frå Acomb, Wessem og Grøneberg har motiv der fire mindre, runde fletteband eller insulære knutar utgjer dekor. Dette sirkulære motivet kjenner me att frå kyrkjelege illustrasjonar frå 700–800-talet (Brøndsted 1924:102; Webster 2012:104). Dei runde figurane er plasserte slik at det sirkelrunde beslaget òg dannar eit anglosaksisk kors (sjå figur 2). I Noreg har fleire av sverdknappane avtrykk etter eller omriss av runde felt utan at ein eventuell dekor er synleg.

Sverda frå Hovin, Fiskerton, Kersey Hilt og Powy Builth Wells er alle dekorerte med motiv kjende frå Trewhiddle-stilen. Her er dei geometriske rammene fylte med stiliserte dyremotiv og lauvverk. Sverda frå Vestre Dolven og Grønneberg har større vekt av bladverk og ornament. Stilen synest vere brukt på ein eiga gruppe av sverd i materialet. På sverda frå gravplassen Bikjholberget på Kaupang i Vestfold og gravplassen Wensley Churchyard i

Figur 2. Detaljer av dekor på sverdknappen C16477 frå Grønneberg, Larvik. Her er dei anglosaksiske gripedyra satt i ei form som og dannar eit anglosaksisk kors © 2017 Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo (CC BY-SA 4.0).

nordre Yorkshire har det sentrale beslaget heller ikkje dekor i Trewhiddle-stil, men eit geometrisk mønster. Sverdet frå Långtota i Sverige har ein sverdknapp dekorert med både perlemønster og bladornamentikk. Det er ei sein form for dekor på L-sverda, datert til det 10. hundreåret (Wilson 1965:39). Val av og samansetjing av dekor på sverda viser stor variasjon i kombinasjonar. Sverd av variantane I og II nyttar motiv som er henta frå det samtidige klerikale kunstuttrykket. David Hinton tolkar det slik at dekoren på sverdet frå Abingdon har symbol for Johannes og Matteus på hjaltet (Hinton 2005:101).

Sverd med innlegg på klinga

Av 99 kjende L-sverd er det berre to som er nemnde med innlegg på klinga. Sverd B 2605 frå Voss og sverdet frå Wessem i Nederland (Lorange 1889:pl. IV; Willems og Ypei 1985:13) har teikna I og X plasserte på øvre del av klinga. På sverdet B 2605 er IX separert med like-arma kors (+IX+X+XI), medan sverdet frå Nederland har teikna IXXI utan kors. Teikna kan vera gjorde i Ulfberth-tradisjon/teknikk, korsa på sverdet frå Voss er heller ikkje uvanlege symbol på Ulfberth-sverd. Anne Stalsberg nemner i alt 23 sverd med IX-kombinasjonar, men alle er utan kors (Stalsberg 2007:12; Wegeli 1904:182). Talet på L-sverd med dokumentert innlegg på klinga er for lite til å knyte «I X»- og korsmotivet fagleg til ein religiøs eller Ulfberth-tradisjon. Sverdet frå Nederland er eit rikt dekorert sverd, medan sverdet frå Voss er av variant der knapp og dekor manglar elles. Innlegga viser oss truleg eit band til dei britiske våpensmiene, der dei har nytta same slag teknikk og uttrykk som me kjenner frå dei karolingiske områda.

Variantar av L-sverd i Noreg

Samlinga av L-sverd viser eit stort potensial for tolking og organisering av sverda. Petersen delte materialet etter utforminga av hjalt og sverdknapp, men talet på dekorerte sverd var lite i 1919 og slik ikkje eit tema. I det norske materialet kan me likevel skilje ut fire variantar av L-sverd.

Variant I har ein sverdknapp med tre markerte ryggar (sjå figur 3). Midtre rygg er alltid markert høgare enn sideryggane, og ein får slik inntrykk av skuldrer. Sverdet frå Åkra, S5371, er eit godt døme på denne varianten. Tangen er gjennomgåande og sveisa/klinka i toppen. Varianten viser til figur 97 hjå Petersen. Sverdknappen er smidd i massivt jern. Det

Figur 3. L-sverd variant I. Teikning: Jostein Aksdal. B4592, B6254, B7293 © 2017 Universitetsmuseet i Bergen (CC BY-NC-ND 3.0). S5371 © 2017 Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger (CC BY-NC-ND 3.0).

er gjort funn både med og utan beslag av sølv/bronse. Sverdknappen er alltid med tre rygggar, men finst med ulike former på sidene; dei kan vere rette eller konkavt forma sider. Gjennomgangen av materialet viser at nedre gard har ei krumming der spissane peikar på linje med eggen til sverdet.

Variant II har òg ein tredelt sverdknapp (sjå figur 4). Sidene er mindre markerte og trekte høgare opp mot den sentrale ryggen. Sverdknappen får slik eit meir trekanta uttrykk. Sverda frå Hovin og Wales har då ein knapp der sideryggane er trekte heilt inn. Varianten

Figur 4. L-sverd variant II. Teikning: Jostein Aksdal. C16477 © 2017 Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo (CC BY-SA 4.0). BM1965.0703.1 Trustees of the British Museum © 2017. T8257 NTNU Vitenskapsmuseet (CC BY-SA 4.0). BM1969.0703.1 © 2017 Trustees of the British Museum © 2017.

Figur 5. L-sverd variant III. C14286. Teikning og foto © 2017 Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo (CC BY-SA 4.0).

svarar i hovudsak til figur 94 hjå Petersen og til Rygh 505. Nedre gard på denne varianten er ikkje fullt så mykje bøygd og er større.

Variant III har òg bøygde gardar, men er elles svært ulik dei to første variantane (sjå figur 5). Sverdknappen og nedre gard er no heilt dekte med beslag av sølv. Motivet er laga delvis i pressdekor der dei stiliserte motiva med sirkulære sentrale parti er i relieff. Her er framleis det stiliserte sirkelmotivet sentralt plassert på knappen. Varianten viser til figur 95

hjá Petersen. Dekoren på hjaltet er tolka som insulære knutar, der nedre gard har fletteband med gjennomgåande ring. Det er eit trekk som me kjenner frå biletsteinar i Skottland og nordre del av England (Shetelig 1933:200). Eit mindre hjalt frå Island har òg eit heildekjande beslag dekorert med stilisert bladornamentikk utført i nielloteknikk. Dekoren har element frå det yngre anglosaksiske stiluttrykket (Wilson 1964:32). Stilen på dekoren plasserer begge sverda noko ut i det 10. hundreåret.

Variant IV er sverd med hjalt som er krumma, men utan sverdknapp (sjå figur 6). Faghistorisk har ein vurdert desse sverda som øydelagde L-sverd eller kopiar av anglosaksiske sverd. L-sverda har alltid ein gjennomgåande tange som festar hjaltet til klinga. Lengda på tangen på L-sverd med knapp er i gjennomsnitt 14 cm (tabell 2), og grepet på L-sverda ligg

Figur 6. L-sverd variant IV. Teikning: Jostein Aksdal. B11327 © 2017 Universitetsmuseet i Bergen (CC BY-NC-ND 3.0). C20433 © 2017 Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo (CC BY-SA 4.0). SHM 17343:2156 © Historiska museet 2011.

kring 8 cm. Variant IV-sverd har ikkje ein slik lang tange. Teknisk må difor hjalt og grep vere festa likt med hjalta på M-typen sverd. På fleire av L-sverda utan sverdknapp kan me sjå spor etter klinking, B2605 har ein liten grad av klinking, medan andre sverd som C20433, C54788, C54698 har ei kraftigare klinking på tangen. Eit anna trekk er at nedre gard synest å ha fått ei større utforming enn på variantane I og II.

Arbeidet til Petersen viser hovudtypar, men seier ikkje noko om eigenskapane til variantane av sverda. Det er ikkje råd å hevde at variantane følgjer kvarandre kronologisk, dei er meir samtidige i stiluttrykk. I gruppa av variant I-sverd kjenner ein ikkje til sverd dekorerte i Trewhiddle-stil. Prinsippet for plassering av dekoren er derimot likt for både variantane I, II, og III. Fleire av dei dekorerte sverda av variant II er på grunn av Trewhiddle-stilen tidfeste til år 850 e.Kr. og framover (Brøndsted 1924:149). Sverdet frå Nederland har stilistiske trekk kjende frå anglosaksisk dyreornamentikk, og det plasserer det til omlag midt på 800-talet. Korsmotivet på Åkra-sverdet får òg ei tidleg tidfesting i vikingtid. Variant III har derimot ein dekor som er yngre, så han vert tidfest til 900-talet. Sverda viser at me har ei anglosaksisk påverking mykje lenger ut i vikingtida enn det L-sverda tradisjonelt er tekne til inntekt for.

Import eller heimleg kopiering av den anglosaksiske stilen

Fleire av dei norske sverda er vurderte som kopiar av anglosaksiske sverd. Petersen nemner sju sverd som kan vere kopiar (Petersen 1919:114). Sverdet frå Åmot i Hedmark, C10662, er trekt fram som eit døme på lokal kopiering av L-sverdet. Det har ein knapp og ei klinge som er atypisk i høve til variantane I og II. I gravfunnet er det òg med ei insulær ringspenne (Brøgger 1928:19) Det er ei type spenne nemnt som 1a (Graham-Campbell 1987:235), arkeologisk kjend i eit fåtal eksemplar (1987:244). Sverdet frå Hurbuck i Skottland har ein sverdknapp som er mykje lik den frå Åmot, moglegvis er ikkje sverdet frå Åmot ein kopi, men med opphav nord på Dei britiske øyane.

Sverdet frå Voss, B 2605, er utan knapp, men har innlegg av bokstavteikn i klinga, det tyder på at det er ei importert sverdklinge. I så måte må det vera hjaltet som er forsøkt kopiert. Sverdet frå Sveio i Hordaland er eit destruert sverd. Ut frå forma på hjaltet, er dette mest truleg ein variant I-sverd, der sverdet er rituelt øydelagt. Det er derimot andre sverd som kan støtte opp om tanken om ei etterlikning, eller ynskje om å vise ein kontakt med det anglosaksiske.

Sverda T351 og C54698 frå Trøndelag og sverdet frå Vardal i Oppland C54788 kan tolkast som eit forsøk på å etterlikne dei anglosaksiske hjalta. Hjaltet på sverdet frå Melhus C54698 er i tillegg sett på eit einegga sverd. Men sverda T351 og C54788 er igjen mykje like sverda frå norrøne gravleggingar på Isle of Man. Sverdet T16054 frå Trøndelag har ein anglosaksisk sverdknapp sett sekundært på eit sverd med rette gardar (Wilson 1965:37). Ein slik kombinasjon kjenner ein òg på sverdet frå Ingleton (Richards mfl. 2004:29). Materialet i Noreg viser oss difor få sverd der kopiering av krumma hjalt synest vere laga lokalt. Sverdet C54698 er einegga og har eit grovare smidd hjalt enn det som er kjent på L sverd. Sverdet frå Sør-Odal C58825 er og einegga sverd, der det bevarte øvre hjaltet er bøygd og avrunda noko om ligg L typen sine hjalt nær. Desse sverda kan vise oss ei meir lokal tilpassing.

L-sverd som ein ideologisk markør

I sagamaterialet er sverd viktige element i mytar og segner. I studien sin av dei skandinaviske vikingtidsgravene med sverd har Mikael Jakobsson vist at ut frå gravmaterialet må ein regionalt ha hatt ulike ideologiar for handtering og nedlegging av sverd i graver (Jakobsson 1992:80). Sverda ber bod om statusen til den avlidne både i samtida og etterlivet. Det vert uttrykt slik slekta ynskjer å vise det. Handteringa av sverda i dei norrøne områda viser ein felles ideologi, men òg regionale/lokale skilje. Utanfor Dei britiske øyane vil L-sverda vere importerte gjenstandar, og kan slik uttrykkje eit slags felles nettverk av aktørar i samtida (Aannestad 2016:223). Funn frå Noreg og Nord-England viser at L-sverd av variantane I og IV er godt representerte. Moglegvis kan dei vere eit uttrykk for eit norrønt-anglosaksisk fellesskap.

Forma på hjaltet har gjort L-sverda til ein lett kjenneleg type sverd. Når me ser at storparten av dei engelske sverda er frå funn gjorde i elvar og bekkar i området under Danelagen, tolkar vi dei som offergåver ved vandestader. Sverda frå Frankrike, Belgia og Nederland er òg funne i elvar (Lund 2009:195; Solberg 2000:224; Wilson 1965:51). I Skandinavia er dei funne i graver. Vikingtida er ikkje ein statisk tidsbolc. Det skjer snarare store endringar ideologisk, sosialt, geografisk og politisk. L-sverda har slik vore viktige markørar i ein gitt periode for så å gå ut av bruk. Ei tidfesting av sverd materialet vil vere viktig for å plassere dei i ein sosial og politisk kontekst.

Ulike metodar for tidfesting av L-sverda

For å forstå meir av brukstida til sverda vil eg bruke fleire metodiske tilnærmingar. Dei skandinaviske gravfunna gjev oss høve til å plassere sverda kronologisk. Slike typologiske studiar har likevel sine avgrensingar, særleg med omsyn til spørsmål om ein norsk kronologi kan brukast på det britiske materialet. Stilhistoria kan vise oss eit tyngdepunkt for når Trehvidde-stilen og andre stilar var i bruk. Ein bruk kan igjen støtte seg på skatte- og depotfunn der dekorerte gjenstandar er funne i lag med myntar som kan daterast.

Ein engelsk typologi og problem med den

Utviklinga av dei krumma hjalta på dei britiske sverda viser ei utvikling frå merovingartida, der ein går frå dei laminerte hjalta til krumma hjalt. Dei krumma hjalta synest kome frå midten av det 8. hundreåret (Bone 1989:67; Wilson 1965:49). Sjølv om ein har eit rikt materiale av sverd, er dei engelske sverda lite omhandla. Grunnlaget for ein engelsk typologi får me med arbeidet til Robert Mortimer Wheeler med sverda frå London. Her identifiserte han to typar av anglosaksiske sverd frå vikingtida: Wheeler-type V, som svarar til L-typen til Petersen, og type VI (Wheeler 1927:35), som ikkje har ein klar parallell i gjennomgangen til Petersen.

Wheeler-type VI-sverd har sitt opphav i det dansk-anglosaksiske landområdet – Danelagen. Sjølv om denne typen sverd har sitt opphav på Dei britiske øyane, kan dei likevel ikkje reknast som sverd av L-typen (Shetelig 1940:78). Ser me nærmare på Wheeler-typeane V og VI, er dei viktige teknologiske skilnader på korleis hjalta er oppbygde (Evison 1967:160). På Wheeler-type V er tanga gjennomgåande og knappen smidd. På type VI er det ein støypt knapp som er nagla fast til øvre gard. Gjennomgangen av sverd materialet viser at sverd av Wheeler-type VI er lite representerte i det norske materialet. Det kan synast som at kjennskap til Petersen si klassifisering og skilnaden mellom den og Wheeler sitt

system har gjort at identifisering av L-sverd i Europa varierer i kvalitet. I Noreg er til dømes B8371 katalogisert som Petersen sin figur 94. I røynda er det eit sverd av Wheeler-type VI. Når Ian Peirce (2002:74) viser til at L-sverd òg er kjende i Finland – KM1996:73 er det i røynda eit Wheeler-type VI-sverd. Då engelske sverd nesten ikkje er funne i arkeologiske kontekstar, har typologien eit svakt grunnlag for kronologisk plassering.

Datering av Trewhiddle-stil

Trewhiddle-stilen har tradisjonelt vorte tidfest til midten av det 9. hundreåret (Brøndsted 1924:124). Eit viktig moment er at stiluttrykket utviklar seg over tid. Det gjer at til dømes sverdet frå Hovin truleg er eldre enn sverda frå Grønneberg og Dolven, sjølv om alle i utgangspunktet er dekorerte i Trewhiddle-stil (Brøndsted 1924:149). L-sverda er heller ikkje berre dekorerte i Trewhiddle-stil, slik at ein stil ikkje naudsynleg tidfester alle sverd. I norrøne graver er då òg gjenstandar dekorerte i Trewhiddle-stil sjeldsynte. I grav nr. 632 på Björkö er det funne eit beslag med Trewhiddle- dekor, og det er sekundært nytta til hals-smykke med anheng av myntar (Brøndsted 1924:157). Her er òg to myntar, der den yngste er bysantinsk, frå år 842 e.Kr. (Arne 1946:232). I grava er det funne ei oval, skålforma spenne, lik type R657. Petersen plasserer denne typen spenne til midtre del av det 9. hundreåret (Petersen 1928:51).

Gravgods som kjelde til datering av L-sverd

Gravgodset i gravene med L-sverd burde kunne gje ei relativt god tidfesting for bruken av sverda. I Petersen sin typologi går dei tidlegaste kryssfunna tilbake til merovingartida (Hårdh 2011:33; Petersen 1919:6), men gjenstandskronologien for vikingtida er framleis under debatt og revisjon (Androshchuk 2014; Pedersen 2014:145–174; Solberg 2000; Stylegar 2007). Ei kronologisk plassering får eit stort spenn i tid. I sin gjennomgang av våpen, smykke og reiskap frå vikingtida opererer Petersen (1919, 1928, 1951) med ulike tidsintervall, gjerne på 50 år. Funnkombinasjonane får difor ikkje ei skarp avgrensing i tid. Tabell 3 viser det som er kjent av norske kryssfunn. Gravfunna med L-sverd tyder på at dei norske gravene plasserer seg i andre halvdel av det 9. og inn i det 10. hundreåret. L-sverda frå gravene i Hedeby i Tyskland og Ire på Gotland er funne i kontekstar som tyder på bruk etter år 900 e. Kr. (Androshchuk 2014; Pedersen 2014:80). Håkon Shetelig (1933:200) finn at ein i det 10. hundreåret får utvikla ein «norsk» stil på Dei britiske øyane. Denne stilen finn me att på variant III av L-sverda.

Dei norrøne gravene i England og gravene i Sverige har mykje av det same gravutstyret som i Noreg. Tre av dei svenske funna med L-sverd er fagleg undersøkte, to er publiserte (Arbman 1936; Stenberger 1942). I Noreg er det gravleggingane på Gulli og Kaupang i Vestfold som er arkeologisk undersøkte (Blindheim 1999:78; Gjerpe 2005:62). Dei svenske gravene har eit inventar som delvis kan klassifiserast etter typologien til Petersen. I grava frå Hamrånge SHM19777:16, finn me ein spydspiss av type E og ein tidleg type beksel. Det plasserer grava i perioden 850–900 e.Kr. Grava i Långtora i Uppland, SHM20348, har ein våpenkniv, ei ringspenne av jern, 13 treegga pilspissar, liknande Rygh sin type R546 og pilspissar frå russisk område (Medvedev 1966:42). Sverdet har eit noko rettare hjalt enn det L-sverda vanlegvis har. Holger Arbman tidfester grava til rundt år 900 e.Kr. (Arbman 1936:92). I Ire på Gotland er grava med L-sverd datert til kring år 900 e.Kr. (Stenberger 1942:32).

Dei fleste av gravkontekstane med L-sverd i England er ikkje fagleg undersøkte. Undersøkinga av gravfeltet i Cumwhitton i nordre Cumbria vert sentral, her er det undersøkt 6 gravleggingar. Grav 4 har gravgods av norrøn type. Grava har i tillegg til eit L-sverd ein skjoldbukle av typen R562, i tillegg er det ei øks lik den Petersen kallar type E. Ein type som i hovudsak er i bruk i siste del av 800-talet (Watson mfl. 2011). L-sverdet i grav 4 er av variant I, men lagt ned utan sverdknapp. Gravene i Cumwhitton har delar av eit norrønt gravgods, men synest vere laga som ei tilpassing til anglosaksisk gravskikk. Slike gravleggingar kan tolkast å vere ei lokal tilpassing (Newmann 2006:108).

Depot- og skattefunn som kjelde til tidfesting av Trehiddle-stilen

Depot- og skattefunn kan vere ei anna kjelde til tidfesting. Ved å sjå korleis gjenstandar dekorerte i Trehiddle-stil er representerte i skatte- og votivkontekstar som kan daterast, vil me få ein referanse til tida der dekoren er i sirkulasjon. Trehiddle-dekor er funne på i alt seks skatte- og depotfunn i dei britiske områda, i tillegg på eit funn kjent frå Sverige (Graham-Campbell 2011:16) og to funn frå Noreg (Grieg 1929:197–204). Ut frå dateringa av myntar er depotfunn med Trehiddle-dekor i England tidfeste til perioden frå om lag år 850 e.Kr. og fram til år 905 e.Kr. Funnet på Hoen i Buskerud har ein ring med Trehiddle-dekor. Tidfestinga av dette funnet er mykje drøfta (Brøndsted 1924:150; Grieg 1929:197; Klindt-Jensen og Wilson 1966:92), men det synest å skrive seg frå siste del av 800-talet. Skattefunnet på Kroken i Fjære i Aust-Agder inneheldt ei korsforma brosjé, tre sølvbeslag og ein arabisk mynt. Mynten er ein kalifmynt frå Bagdad slått i år 782–783 e.Kr. Eit av reimeslaga, C2931, har ein dekor som ligg tett opp til det Brøndsted kallar «anglian beast» i nord-engelsk utforming. Dette motivet finn me og att på sverda frå Grønneberg og Wessem. Stilistisk vert sverda plasserte i andre halvdel av 800-talet, og det er rimeleg at reimeslaga òg får same tidsramme. Det ein fann på Kroken, er truleg lagt ned tidleg på 900-talet (Grieg 1929:204).

Skattefunnet på Hoen er Noregs største skattefunn, men her er det ikkje meir enn ein Trehiddle-dekorert gjenstand. Det er òg tilfellet for skattefunnet i Cuerdale i Lancashire (Graham-Campbell 2011:128). Skattefunna vil naturleg nok ha stor variasjon i eigenalderen på gjenstandane. Trehiddle-stilen er likevel sjeldsynt i åra etter 900 e.Kr..

Samlar me trådane, får L-sverda ei tidfesting til midtre del av det 9. hundreåret og rett over til det 10. hundreåret. Gravfunna i dei norrøne områda på Dei britiske øyane og i Noreg gjev ei datering til midten og slutten av 800-talet. Skatte- og depotfunna viser at det etter år 900 e.Kr. er få Trehiddle-dekorerte gjenstandar i sirkulasjon. Sverdet frå Långtora i Sverige høyrer til ein funnkombinasjon som tidfester det til etter år 900 e.Kr., men her er dekoren heller ikkje i Trehiddle-stil.

Verktøy og utstyr som teikn på profesjon og identitet

I fleire av vikingtidsgravene med L-sverd er det òg gjort funn av reiskap som kan peike mot ein profesjon den avlidne kan ha hatt (Grieg 1920). I fleire av dei norske gravene er det funne smed- eller spesialverktøy til trearbeid, det er òg graver med skålveker. Som sverd frå Dei britiske øyane vil L-sverda ha hatt ein samanheng med handel eller hærferd. Irmelin Martens ser at produksjon av sjølve sverdbladet og utforming av hjalta må vera knytt til spesialistar. Det var spesialistar som kjende dei avanserte produksjonsteknikkane og ikkje

Tabell 3. Gravfunn i Noreg med L-sverd og funnkombinasjonar etter Oluf Rygh og Jan Petersen sine typologiar:

[illegible]

		750 – 800	900 – 950	750 – 800			800 – 1000	920 – 970			750 – 1050		750 – 1050			750 – 800	750 – 900	900 – 1000					
	T1398	X					X	X	X	X		X											
	T16054											X							X				
	T351																						
	T8257						X	X	X	X		X					X						
	T6028																						
	T566																						
	T4485																						
	T17514																						
	T11631 a	X					X	X															
	S4738																						
	S4381		X					X	X											X		X	
	S5371							X								X	X						
	S4163		X					X															
	C57010																						
	C53660																						
	C20433																						
	C35586						X																
	C32659				X																		
	C30198																						
	C29682																						
	C28730																						
	C24338a										X								X				
	C23255																						
	C28239																						
	C16477						X					X			X								
	C13680																						
	C10662						X	X	X				X										
	C24430													X									
	C14286			X				X										X					
	C7816										X			X									
	C5047									X													
	C12415																						
	B4389																						
	B9765		X	X			X	X	X														
	B8652		X																				
	B7293																						
	B6254																						
	B6213																						
	B4709																						
	B4592																						
	B4389																						
	B3061		X																				
	B2605																						
ØKS R552 (A)																							
ØKS R555 (H)																							
ØKS R559 (B)																							
ØKS D-type																							
ØKS F-type																							
SIGD																							
KNIV																							
RINGSPENNE																							
KOMISK SPENNE																							
VEKT																							
AMBOLT																							
STEKEPANNE R430																							
MEISEL																							
HOLKØKS																							
SVERD																							
KERAMIKK																							
LJÅ																							
RANGLE																							
BÅTSAUM																							
STØVPEFORM																							
BRØYE																							
LAUVKNIV

Figur 7. Gravfunn B7293 frå Voss med L-sverd og reiskap for metallarbeid. © 2017 Universitetsmuseet i Bergen (CC BY-NC-ND 3.0).

minst utviklinga av motiv og stilartar (Martens 2004:135). L-sverdet frå til dømes Kaupang kan tolkast som at ein handverkarar eller handelsmann har vorte gravlagd her. Det er likevel eit lite tal L-sverd som er funne i tilknytning til kjende marknadsplassar. Figur 8 viser kvar L-sverda er funne.

Stil og kontakt mellom regionar

I det 8. og 9. hundreåret er det stilistiske skilnader i utsmykkinga regionalt på Dei britiske øyane (Bakka 1963:57). I det 9. hundreåret er både Trewhiddle-dekor og ein dekor som ligg nær den insulære stilen brukt på sverda.

Ser me på det insulære materialet funne i Noreg, utgjer dette eit stort tal funn. Opphavleg kjem dette i frå Nord-England, Skottland og Irland. Det anglosaksiske materialet er langt meir avgrensa i både kvantitet og romleg deling i Noreg. Det insulære materialet i Noreg må slik kunne knytast til kontakt mellom Noreg og nord på Dei britiske øyane. Relasjonar som har vorte etablerte på 800-talet (Solberg 2000:229). I vikingtid utvikla handelen i Noreg seg over tid, frå enkle møtestader på sentrale gardar til reine marknader (Skre 2012:53). Lokale marknader på 800-talet kan difor ikkje utelatast som del av forklaringa av distribusjon av innførte gjenstandar. Kaupang i Vestfold er den einaste marknaden med noko omfang i vikingtid (Stylegar 2007, Grønnesby og Ellingsen 2012), noko som viser igjen med omsyn til tal L-sverd i nærområda.

I Trøndelag har mange av dei insulære besлага vorte nytta opp att som ei tredje brosjje på kvinnedrakta. Ho er plassert anten mellom dei skålforma spennene på brystet eller som eit beslag fest på beltet (Heen-Pettersen 2015; Wamers 1991:115). Dei anglosaksiske og insulære objekta som finst, er mykje fragmentariske og sekundært omgjorde til hengjesmykke eller brosjjer (Wamers 2004:45, 2011:66). Det kan sjå ut til at det var viktig for kvinnene å vise fram den insulære dekoren. Dei insulære besлага kan med andre ord signalisere til samtida kva status eller kontaktnett kvinnene har hatt. Ser me på L-sverda, får variant I ein liknande utbreiing på Norskekysten og områda i Nord-England. Om insulær dekor er viktig for å vise tilhøyrslø og kontaktflate, vil me kunne argumentere for at L-sverda òg kan ha hatt ein liknande funksjon.

Norrøn tru og kristendom

Utgravingane på Kaupang og i Birka og Hedeby har utfordra ei etablert forklaring som går ut på at kristne gjenstandar er resultatet av ran og overfall. Brosjer med korsmotiv, både dei med eit insulært og eit anglosaksisk opphav, har ikkje ein stor metallverdi i seg sjølve. Me må difor kunne sjå på andre forklaringar. Brosjene, som i stor grad er fragment av klerikale beslag, får ei religiøs meining (Wamers 1991:119; Aannestad 2016). Objekt frå ein kristen sfære gjer ikkje dei norrøne brukarane kristne i seg sjølve. Når mest 70 % av det insulære materialet har eit klerikalt opphav (Wamers 1991:117), tyder det på eit ynskje om å få tak i dei religiøse/magiske eigenskapane gjenstandane har hatt (Wamers 1991:119). Importerte gjenstandar har òg vorte tolka som restar etter feilslått kristen misjonering (Mikkelsen 2002:120–121).

L-sverda er knytte til kristendomen gjennom bruk av dekor. I norsk samanheng er sverda meir eller mindre «avdekorerte» i samband med gravleggingane. Den same situasjonen finn me òg i Nord-England. Gravfeltet i Cumwhitton i Cumbria er nettopp tolka som at første generasjon av norrøne busetjarar i området har vorte gravlagde av ein meir kristen andre-generasjon (Newmann 2006:108). To L-sverd av variant I, utan sverdknapp og dekor, trekkjer linjer til dei norske L-sverda.

Dei norrøne gravene i Wensley Churchyard og Santon Downham er funne på kyrkjegardar med samtidige anglosaksiske graver. Sameksistens mellom norrøne innflyttarar og lokale har naturlegvis ført til ein sterk kristen påverknad på ein norrøn busetnad. Det religiøse kravet kristendomen har til konvertering, finn me att i sagalitteraturen.

Egil Skallagrimsson, Gisle Sursson og Olav Tryggvason måtte som heidenske menn vere primsigna for å gjere teneste eller handel i det kristne Europa (Cleasby og Vigfusson 1874:479; Lie 1951:110; Molland 1968:442). Legg me til grunn informasjon og former for samkvem, vil primsigning vere viktig. Primsigning som prosess har det vore lite fokus på innan arkeologien. Ei innføring i kristendomen kunne ta månader og år (Lynch 1998:62). Ei individuell opptaking i kristendomen ville med andre ord vere ei lukrativ investering for norrøne handels- eller hærmenn. Å bli oppteken i kristendomen er ei naturleg følge for innflyttarar til kristne område i England. Når L-sverda viser kontakt mellom Noreg og England, vil denne kontakten i fleire samanhengar òg vere teikn på at vedkomande kan ha hatt status som primsigna. I skriftlege kjelder er det informasjon om ulike kyrkjelege ordningar for dei primsigna (Molland 1968). Graver med L-sverd i England er korkje anglosaksiske eller heilt norrøne.

Alle gravene med L-sverd og funna me kjenner til i både Noreg og Sverige, skriv seg derimot inn i ein norrøn tradisjon både med tanke på utforming og gravgods. Der det i Noreg er informasjon om funna, er det nemnt store eller små og større røyser, haugar eller båtgraver. I gravene er det òg ein varierende grad av gravgåver (sjå tabell 3). Gjenstandsmaterialet er norrønt, medan sverda er anglosaksiske. Det speglar ikkje nødvendigvis kva for tru eller status individet hadde. Gravlegging er styrt av dei sosiale og religiøse normene til etterlekta.

Primsigning var eit første steg mot kristendomen, medan dåp gjerne vart utsett til det siste. Til dømes var Egil Skallagrimsson primsigna, men truleg ikkje døypt. I motsetnad til Olav Tryggvason, som både vart primsigna og døypt hjå saksarkongen Ludvig (Molland 1968:441–442). Mannsgravene med L-sverd kan slik vere spor etter primsigna handelsmenn, vikingar eller handverkarar. Dei kunne som primsigna handle med ettertrakta varer, og opprettheldt viktige relasjonar til Dei britiske øyane. Med på lasset kom aukande innsikt i den kristne liturgien. L-sverda sin dekor er tett knytt til eit religiøst uttrykk. Variant I og IV er i regelen utan dekor og er kan hende ei norrøn tilpassing i ei overgangsfase. Sverda vil i samtida signalisere sosial stand, der ein hadde innsikt i kristendomen som elles var lite kjent lokalt.

Oppsummering

I det norske materialet av L-sverd kan me identifisere fire variantar. Kronologi basert på gravfunn og depotfunn viser at variantane I, II og IV av L-sverda har vore i bruk samstundes. Variant III synest ut i frå dekor å ha ei brukstid i det 10. århundret. Dei har ulike geografiske tyngdepunkt og har slik kunna uttrykkje ulike statusar. Medan Trewhiddledekor på sverd synest å dominere i sør, har L-sverda i nordre delar av England eit anna uttrykk i dekoren, det Wilson kallar eit fattigare dekorert sverd (Wilson 1965). Det er denne enklare dekorerte typen L-sverd som dominerer det norske materialet. Sverda viser då ein tydelig kontakt med dei nordengelske områda. Funn av verktøy eller reiskap i dei skandinaviske gravene kan tolkast slik at den avlidne kan ha vore ein faglærde handverkar.

L-sverd viser slik ein sosial posisjon og tilhøyrse i vikingtida. Dei norrøne busetjingane i vest har gjennom samkvem med dei lokale teke opp nye kristne stilartar og kunstuttrykk. Dette vart vidareformidla til kontaktane i Noreg og på marknader. L-sverda utan knapp viser kan hende ei tilpassing til dei sosiale kodane, både på Dei britiske øyane og i Noreg.

Summary

Anglo-Saxon swords or the L-type swords in England and Scandinavia

This article discusses the L-type sword defined by Jan Petersen. The Norwegian L-type sword is comparable to the Anglo-Saxon swords known from the Viking period. This study is based on 99 swords found in Norway, England and other European countries. In Norway, the swords originate from burial contexts. On several of the L-type swords one can find traces of rich silver decorations on the hilt. The hilts use symbolism that strongly ties them to the Anglo-Saxon church. However, some L-type swords are without silver decorations of any kind.

We can identify four different variants of sword hilts among L-swords found in Norway. Several of the swords known from Norway are without the pommel. In earlier research these were identified as broken L-swords. Norse graves from Wales, Isle of Man and Cumbria, whose burials seem to follow Norse traditions, include L-type swords of this type. As a result, the L-type sword without the pommel and decorations seems to be the preferred variant among the Norse inhabitants. Some graves with L-type swords found in Norway also include specialized tools for metalwork as well as woodworking. The L-type swords may have belonged to skilled craftsmen or traders educated in the west, rather than raiding Vikings. On the British Isles at the time, the price for trading or education as well as military service was «Primo Signato». In order to serve the king, they had to take the first steps towards Christianity.

Litteratur

Aannestad, Hanne Lovise

- 2016 Gjenstander over grenser – potensialet i studiet av importerte og ikke-lokale gjenstander i vikingtid. *Fornvännen* 111:217–228.

Archaeology Data Service

- 2017 *A Viking-age cemetery at Cumwhitton, Cumbria, Oxford Archaeology North, Historic England, 2015*. Elektronisk dokument, http://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/cumwhitton_he_2015/downloads.cfm?archive=Image&gallery=Graves, vitja 12. september 2017.

Arne, Ture Jonsson

- 1946 Birkagraven nr 632 och kejsar Theophilos' mynt. *Fornvännen* 41:216–232.

Arbman, Holger

- 1936 En kammargrav från vikingatiden vid Långtora, Uppland. *Fornvännen* 31:89–98.

Androshchuk, Fedir

- 2010 The Gift to Men and the Gift to the Gods: Weapon Sacrifices and the Circulation of Swords in Viking Age Society. I *Zwischen Fjorden und Steppe. Festschrift für Johan Callmer zum 65. Geburtstag*, redigert av Claudia Theune, Felix Biermann, Ruth Struwe og Gerson H. Jeute, s. 263–276. Internationale Archäologie – Studia honoraria, Band 31. Verlag Marie Leidorf GmbH, Rahden.
- 2014 *Viking Swords: Swords and Social Aspects of Weaponry in Viking Age Societies*. The Swedish History Museum, Studies 23. Historiska Museet, Stockholm.

Bakka, Egil

- 1963 Some English decorated metal objects found in Norwegian Viking graves, Contribution to the art history of the eight century A. D. *Årbok for Universitetet i Bergen – Humanistisk serie 1963 No1*. Norwegian Universities Press, Bergen.

Bonhams

- 2017a *Lot 211 A Very Rare Viking Sword Of Peterson Type I And Wheeler Type V*. Elektronisk dokument, <http://www.bonhams.com/auctions/17944/lot/211/>, vitja 12. september 2017.
- 2017b *Lot 422 A Viking Sword Of Petersen Type L And Wheeler Type V First Half Of The 10th Century*. Elektronisk dokument, <http://www.bonhams.com/auctions/16881/lot/422/>, vitja 12. september 2017.

Björn, Anathon og Haakon Shetelig

- 1940 *Viking Antiquities in Great Britain and Ireland PART IV. Viking antiquities in England with a supplement of Viking antiquities on the continent of Western Europe*. Aschehaug, Oslo.

Blindheim, Charlotte

- 1963 Smedgraven fra Bygland i Morgedal. *Viking* 26:25–80.

- Blindheim, Charlotte og Birgit Heyerdahl-Larsen (red.)
 1995 *Kaupang-funnene Bind II. Gravplassene i Bikjholbergene/Lamøya, Undersøkelsene 1950–1957. Del A. Gravskikk*. Norske Oldfunn XVI. Institutt for arkeologi, historie og numismatikk, Oldsaksamlingen, Oslo.
- Biddle, Martin og Birthe Kjølbye-Biddle
 1992 Repton and the Vikings. *Antiquity* 66(250):36–51, <http://dx.doi.org/10.1017/S0003598X00081023>.
- Bone, Peter
 1989 The Development of Anglo-Saxon Swords from the Fifth to the Eleventh Century. I *Weapons and warfare in Anglo-Saxon England*, redigert av Sonia Chadwick Hawkes, s. 63–70. Monographs 21. Oxford University Committee for Archaeology, Oxford.
- British Museum
 2017a *Sword from, Wales, Powys, Builth Wells, Museum number 1969,0703.1*. Elektronisk dokument, http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=93976&partId=1&searchText=1969,0703.1&page=1, vitja 12. september 2017.
 2017b *Sword from Conunty Durham, Hurbuck, Museum number 1912, 0723.1*. Elektronisk dokument, http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=87273&partId=1&searchText=1912,0723.1&page=1, vitja 12. september 2017.
 2017c *Sword from North Yorkshire, Scales Moor, Beezly Falls, Museum number 1944,0301.1*. Elektronisk dokument, http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=94590&partId=1&searchText=1944,0301.1&page=1, vitja 12. september 2017.
 2017d *Sword from North Yorkshire Wenslesy, Museum number 1965,0703.1*. Elektronisk dokument, http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=84960&partId=1&searchText=1965,0703.1&page=1, vitja 12. september 2017.
 2017e *Sword from North Yorkshire, Camphill, Museum number 1875,0403.169*. Elektronisk dokument, http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=97297&partId=1&searchText=1875,0403.169&page=1, vitja 12. september 2017.
 2017f *Sword from North Yorkshire, Thirsk, Museum number 2006,1203.17*. Elektronisk dokument, http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=3032391&partId=1&searchText=2006,1203.17&page=1, vitja 12. september 2017.
 2017g *Sword from Suffolk, Santon Downham, Museum number 1883,0726.1*. Elektronisk dokument, http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=93593&partId=1&searchText=1883,0726.1&page=1, vitja 12. september 2017.
 2017h *Sword from Norfolk, Norwich, Museum number 1854,1107.12*. Elektronisk dokument, http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=96034&partId=1&searchText=1854,1107.12&page=1, vitja 12. september 2017.
 2017i *Sword from Berkshire, Windsor River Thames, Museum number 1911,0617.1*. Elektronisk dokument, http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=87293&partId=1&searchText=1911,0617.1&page=1, vitja 12. september 2017.
 2017j *Sword from Surrey, Shepperton, Museum number 1996,0604.1*. Elektronisk dokument, http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=84887&partId=1&searchText=1996,0604.1&page=1, vitja 12. september 2017.
 2017k *Sword from London, Museum number 1856,0701.1405*. Elektronisk dokument, http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=85489&partId=1&searchText=1856,0701.1405&page=1, vitja 12. september 2017.
- Brøgger, Anton Wilhelm
 1928 *Gamle emigranter: nordmennenes bosetning på norskehavskystene: med bilder og karter*. Gyldendal norske forlag, Oslo.
 1930 *Den norske bosetningen på Shetland – Orknøyene. Studier og resultater*. Skrifter utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo II. Historisk-Filosofisk Klasse 1930(3). Dybwad, Oslo.

- Brøndsted, Johannes
1924 *Early English ornament: the sources, development and relation to foreign styles of pre-Norman ornamental art in England*. Levin & Munksgaard, København.
- Cleasby Richard og Gudbrand Vigfusson
1874 *An Icelandic-English Dictionary 1874*. Elektronisk dokument, http://lexicon.ff.cuni.cz/texts/oi_cleasbyvigfusson_about.html, vitja 11. september 2017.
- Davidsson, Hilda Ellis
1998 *The sword in Anglo-saxon England*. The Boydell Press, Woodbridge.
- Evison, Vera I.
1967 A Sword From the Thames at Wallingford Bridge. *The Archaeological Journal* 124(1):160–189, <http://dx.doi.org/10.1080/00665983.1967.11078308>.
- Falk, Hjalmar
1914 *Altordische Waffenkunde*. Videnskapsselskapets Skrifter II, Historisk-Filosofisk Klasse 1914(6). Dybwad, Kristiania.
- Geibig, Alfred
1991 *Beiträge zur morphologischen Entwicklung des Schwertes im Mittelalter*. OFFA-bücher 71. Karl Wachholtz Verlag, Neumünster.
- Gjerpe, Lars Erik (red.)
2005 *Gravfeltet på Gulli E18-prosjektet Vestfold. E18-prosjektet i Vestfold, Bind 1*. Varia, vol. 60. Kulturhistorisk museum, Forminneseksjonen, Oslo.
- Gjessing, Gutorm
1931 Norske og fremmede sverd i vikingtid. *Historisk Tidsskrift* 29(4):241–259.
- Gotlands Museum
2017 *Sverd frå Ihre GFC9285_125*. Elektronisk dokument, http://ca.gotlandsmuseum.se/pawtucket/index.php/Detail/Object/Show/object_id/86172, vitja 14. september 2017.
- Graham-Campbell, James
1987 Western Penannular Brooches and Their Viking Age Copies in Norway: A new Classification. *I Proceedings of the tenth Viking Congress, Larkollen Norway 1985*, redigert av James E. Knirk, s. 231–246. Universitetets Oldsaksamling Skrifter Ny rekke, vol. 9, Oslo.
2003 The Vikings in Orkney. *I The Faces of Orkney Stones, Skalds and Saints*, redigert av Doreen J. Waugh og Alison Finley, s. 128–137. Scottish Society for Northern Studies publications, vol. 11. Scottish Society for Northern Studies, Edinburgh.
2011 The Collection of Viking-Age Gold and Silver from Britain and Ireland in the British Museum. *I The Cuerdale Hoard and related Viking-Age silver and gold from Britain and Ireland in the British Museum*, redigert av James Graham-Campbell, s. 1–19. British Museum Research Publication, vol. 185. British Museum Press, London.
- Graham-Campbell, James (red.)
1996 *Vikingenes verden*. Cappelen forlag, Oslo.
- Grieg, Sigurd
1920 *Smedverktøi i norske gravfund*. Særtrykk av Oldtiden, Tidsskrift for norsk forhistorie 9, s. 21–95. A W. Brøgers boktrykkeri, Oslo.
1929 *Vikingetidens Skattefund*. Særtrykk av Universitetets Oldsaksamlings Skrifter Bind II, s. 177–311. Oslo.
- Grønnesby Geir og Ellen Grav Ellingsen
2012 Kaupangen på Steinkjer. *I Graver i veien: arkeologiske undersøkelser E6 Steinkjer*, redigert av Geir Grønnesby, s. 31–200. Vitark, vol. 8. NTNU Vitenskapsmuseet, Akademika forlag, Trondheim.
- Heen-Pettersen, Aina Margrethe
2014 Insular artefacts from Viking-Age burials from mid-Norway. A review of contact between Trøndelag and Britain and Ireland. *Internet Archaeology* 38, <http://dx.doi.org/10.11141/ia.38.2>.

- 2015 Insulære beslag fra vikingtidsgraver i Trøndelag. En undersøkelse av gjenstandenes bruk og betydning. *Primitive tider* 17:1–14.
- Hinton, David A.
2005 *Gold and Gilt, Pots and Pins: Possessions and People in medieval Britain*. Medieval History and Archaeology. Oxford University Press, Oxford.
- Historiska Museet
2017a *Sverd SHM 19777:16*. Elektronisk dokument, http://mis.historiska.se/mis/sok/resultat_foremal.asp?invnr=19777&samlomr=0&sort=ASC&orderby=lokal_&qtype=f&search=1&sm=0_3,jernalderkatalog, vitja 12. september 2017.
2017b *Sverd SHM 20348*. Elektronisk dokument, <http://mis.historiska.se/mis/sok/fid.asp?fid=263075>, vitja 12. september 2017.
2017c *Sverd SHM 19391*. Elektronisk dokument, <http://mis.historiska.se/mis/sok/invnr.asp?invnr=19391>, vitja 12. september 2017.
- Hårdh, Birgitta
2011 Scandinavian metalwork. I *Things from the Town. Artefacts and inhabitants in Viking-age Kaupang*, redigert av Dagfinn Skre, s. 29–61. Kaupang Excavation Project Publication Series, vol. 3. Aarhus University Press, Århus.
- Jakobsson, Mikael
1992 *Krigarideologi och vikingatida svärdstypologi*. Stockholm Studies in Archaeology, vol. 11. Stockholms Universitet, Arkeologiska institutionen, Stockholm.
- Jankuhn, Herbert
1939 Eine Schwertform aus karolingischer Zeit. *Offa. Berichte und Mitteilungen zur Urgeschichte, Frühgeschichte und Mittelalterarchäologie* 4:155–165.
- Kirpicnikov, Anatoly Nikolaevic
1966 *Drevnerusskoe oruzie: IX-XIII vv. 1: Meci i sabli IX-XIII*. Akademija nauk SSSR. Institut archeologii vyp. 1, Moskva.
- Klindt-Jensen, Ole og David M. Wilson
1966 *Viking Art*. Cornell University Press, Ithaca, New York.
- Lie, Hallvard
1951 Egils saga. I *Islandske ættesagaer; Bind 1*, redigert av Hallvard Lie, s. 25–212. Aschehoug, Oslo.
- Lorange, Anders L.
1889 *Den yngre Jernalders Sværd: et Bidrag til Vikingetidens Historie og Teknologi*. Bergen museum skrifter 4. Ch. Delgobe, Bergen.
- Lund, Julie
2009 *Åsted og vadedsted, Deponeringer, genstandsbiografier og rumlig strukturering som kilde til vikingetidens kognitive landskaber*. Acta humaniora, vol. 389. Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Lynch Joseph H.
1998 *Christianizing Kinship: Ritual Sponsorship in Anglo-Saxon England*. Cornell University Press, Ithaca, New York.
- Marek, Lech.
2004 *Wczesnośredniowieczne miecze z Europy Środkowej i Wschodniej Dylematy archeologa i bronzonawcy*. Studia Archeologiczne XXXVI. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Martens, Irmelin
2004 Indigenous and imported Viking Age weapons in Norway – a problem with European implications. *Journal of Nordic Archaeological Science* 14:125–137.
- Medvedev, Alexander F.
1966 *Ручное метательное оружие (лук и стрелы, самострел) VIII – XIV вв.* Serie: Archeologija SSSR E 1 – 36 Moskva, izdatel'stvo «Nauka». Moskva.

- Mikkelsen, Egil
2002 Handel – misjon – religionsmøter. Impulser fra buddhisme, islam og kristendom i Norden 500–1000 e.Kr. *Viking* 65:91–136.
- Molland, Einar
1968 Primsigning. I *Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder; bind XIII*, redigert av Finn Hødnebo, s. 439–444. Gyldendal, Oslo.
- National Museums Scotland
2017a *Sword from Torbeckhill, Ecclefechan, Dumfriesshire*. Elektronisk dokument, <http://nms.scran.ac.uk/database/record.php?usi=000-100-043-824-C&scache=5dpwtax6ww&searchdb=scran>, vitja 8. september 2017.
2017b *Sword (fragments) from Machrins, Colonsay, Inner Hebrides*. Elektronisk dokument, <http://nms.scran.ac.uk/database/record.php?usi=000-000-099-757-C&scache=3dpzeax6wm&searchdb=scran>, vitja 8. september 2017.
2017c *Sword from Harvieston, Clackmannanshire*. Elektronisk dokument, http://nms.scran.ac.uk/database/results.php?QUICKSEARCH=1&search_term=Harvieston, vitja 8. september 2017.
2017d *Strap ends from Westness, Rousay, Orkney*. Elektronisk dokument, <http://nms.scran.ac.uk/database/record.php?usi=000-000-099-764-C&scache=563dl3mkti&searchdb=scran>, vitja 12. september 2017.
- Newmann, Rachel
2006 The Early Medieval Period Resource Assessment. I *The Archaeology of North West England An Archaeological Research Framework for the North West Region Volume 1 Resource Assessment*, redigert av Mark Brennand, s. 91–114. Archaeology North West Volume 8 (18). Council for British Archaeology North West, Leicestershire.
- Ottaway, Patrick
1992 Anglo-Scandinavian Ironwork from 16-22 Coppergate. I *The Archaeology of York The small finds 17/6*, redigert av P.V. Addyman, s. 455–736. York Archaeological Trust for Excavation and Research, London.
- Pedersen, Anne
2014 *Dead Warriors in living memory. A study of Weapon and Equestrian Burials in Viking – Age Denmark, AD 800 – 1000*. Publications from the National Museum, Studies in archaeology & history Vol. 20(1). University Press of Southern Denmark, National Museum of Denmark, Copenhagen.
- Peirce, Ian
2002 *Swords of the Viking Age*. The Boydell Press, Woodbridge.
- Petersen, Jan
1919 *De norske vikingesverd: en typologisk-kronologisk studie over vikingetidens vaaben*. Videnskapsselskapets Skrifter II Historisk-Filosofisk Klasse 1919(1). Dybwad Kristiania.
1928 *Vikingetidens smykker*. Stavanger museums skrifter 2. Stavanger museum, Stavanger.
1951 *Vikingetidens redskaper*. Skrifter utgitt av Det Norske Videnskaps-akademi i Oslo II Historisk-Filosofisk Klasse 1951(4). Dybwad, Oslo.
- Richards, Julian D, Pauline Beswick, Julie Bond, Marcus Jecock, Jacqueline McKinley, Stephen Rowland og Fay Worley
2004 Excavations at the Viking Barrow Cemetery at Heath Wood, Ingleby, Derbyshire. *The Antiquaries Journal* 84:23–117, <http://dx.doi.org/10.1017/S0003581500045819>.
- Rogers, Nicola S. H.
1993 Anglian and other finds from 46-54 Fishergate. I *The Archaeology of York The small finds 17/9*, redigert av P.V. Addyman, s. 1203–1512. York Archaeological Trust for Excavation and Research, London.
- Rogerson, Andrew og Carolyn Dallas
1984 *Excavations in Thetford 1948–59 and 1973–80*. East Anglian Archaeology 22. Norfolk Archaeological Unit, Norfolk Museums Service, Norfolk.

- Rygh, Oluf
1885 *Norske Oldsager*. Cammermeyer, Christiania.
- Schreiner, Johan
1930 Noen problemer i Norges jernalder. *Historisk tidsskrift* 29:1–18.
- Shetelig, Haakon
1928 *Old og heltetid*. Gyldendal, Oslo.
1933 *Vikingeminner i Vest-Europa*. Institutt for sammenlignende kulturforskning, Serie A: Forelesninger XVI. Aschehoug, Oslo.
- Shetelig, Haakon (red.)
1940 *Viking Antiquities in Great Britain and Ireland, Part 1*. Aschehoug & Co, Oslo.
- Skre, Dagfinn
2012 Markets, towns and currencies in Scandinavia ca. AD 200 – 1000. I *From One Sea to Another. Trading Places in the European and Mediterranean Early Middle Ages Proceedings of the International Conference, Comacchio, 27th–29th March 2009*. I serien Seminari del Centro interuniversitario per la storia e l'archeologia dell'alto medioevo 3, redigert av Sauro Gelichi og Richard Hodges, s. 47–63. Brepols Publishers, Turnhout.
- Solberg, Bergljot
1984 Norwegian spear-heads from the Merovingian and Viking periods. Upublisert doktorgradsavhandling. Universitetet i Bergen, Bergen.
2000 *Jernalderen i Norge ca. 500 f.Kr.–1030 e.Kr.* Cappelen Akademisk Forlag, Oslo.
- Stalsberg, Anne
2007 Ulfberth – Kven var det? *SPOR* 22(2):12–14.
- Stenberger, Mårten
1942 En ryttagrav på Ihrefältet. *Gotländskt arkiv* 14:25–32.
- Stylegar, Frans Arne
2007 The Kaupang Cemeteries Revisited. I *Kaupang i Skiringssal*, redigert av Dagfinn Skre, s. 65–101. Kaupang Excavation Project Publication Series, vol. 1. Aarhus University Press, Århus.
- The Viking Age Compendium
2017 *Swords of Type V found in Britain*. Elektronisk dokument, http://www.vikingage.org/wiki/wiki/Swords_of_Type_V_found_in_Britain, vitja 12. september 2017.
- Willems, Willem J. H og Jaap Ypei
1985 Ein Angelsächsisches Schwert aus der Maas bei Wessem Provinz, Limburg. *Archäologisches Korrespondenzblatt* 15:103–113.
- Wamers, Egon
1991 Til omarbeidelsen av insulcere metallsmykker – bemerkninger til en recension. *Fornvännen* 86:110–120.
2004 Kristne gjenstander i tidligvikingetidens Danmark. I *Kristendommen i Danmark før 1050: et symposium i Roskilde den 5.–7. februar 2003*, redigert av Niels Lund, s. 43–59. Roskilde Museums forlag, Roskilde.
2011 Continental and Insular metalwork. I *Things from the Town. Artefacts and inhabitants in Viking-age Kaupang*, redigert av Dagfinn Skre, s. 65–97. Kaupang Excavation Project Publication Series, vol. 3. Aarhus University Press, Århus.
- Watson Jacqui, Graham Karla, Karsten Angela, Skinner Lucy, Schaefer Ulrike, Penton Sharon, Gao Jie, Fell Vanessa og Jones Jennifer
2011 *Townfoot Farm, Cumwhitton, Cumbria. Investigative Conservation of Material from the Viking cemetery*. Archaeological Conservation Report. Research Department Report Series no. 72 2011. English Heritage, Portsmouth.
- Webster, Leslie
2012 *Anglo-Saxon Art: a new history*. British Museum Press, London.

Wegeli, Rudolf

1904 Inschriften auf Mittelalterliche Schwertklingen. *Zeitschrift fuer historische Waffenkunde. Dresden* Band 3(2):218–225.

Wheeler, Robert Eric Mortimer

1927 *London and the Vikings*. London Museum Catalogues No. 1. Lancaster House, London.

Wilson, David M.

1964 *Anglo-Saxon Ornamental Metalwork 700 – 1100 in the British Museum*. Catalogue of Antiquities of the later saxon Period, vol. 1. The Trustees of the British Museum, London.

1965 Some Neglected Late Anglo-Saxon Swords. *Medieval Archeology* 9:32–54.

Youngs, Susan M, John Clark og T. B. Barry

1983 Medieval Britain and Ireland in 1983. *Medieval Archaeology* 28(1):203–265,
<http://dx.doi.org/10.1080/00766097.1984.11735461>.

Yorkshire Museum

2017a *Sword from Gilling West, Museum number YORYM: 1977.51*. Elektronisk dokument,
https://www.yorkmuseumtrust.org.uk/collections/search/item/?id=490&search_query=bGltXQ9MTYmc2VhcmNoX3RleHQ9R2lsbGluZyZDTTCU1QjAINUQ9Jk9CJTVCMCUIRD0mVIYINUIwJTVEPSZNQSU1QjAINUQ9JkdzJTVCb3BlcmF0b3IINUQ9JTNDJTNEJkdzJTVCdmdFsdWUINUQ9JkZOPQ%3D%3D, vitja 12. september 2017.

2017b *Sword from Bedale hoard, Museum number YORYM: 2014.143*. Elektronisk dokument,
https://www.yorkmuseumtrust.org.uk/collections/search/item/?id=20954&search_query=bGltXQ9MTYmc2VhcmNoX3RleHQ9YmVkYWxlJkNMJTVCMCUIRD0mT0IINUJwJTVEPSZWViU1QjAINUQ9Jk1BJTVCMCU1RD0mR3MINUJvcGVyYXRvcU1RD0IM0UIM0QmR3MINUJ2YWxlZSU1RD0mR2UINUJvcGVyYXRvcU1RD0IM0MIM0QmR2UINUJ2YWxlZSU1RD0mRk49, vitja 12. september 2017.

Katalog A. L-sverd i norske museum.

	Museum nummer	Variant	Fylke	Kommune	Gard	Gravform
1	B 9765 I_a	I	Sogn og Fjordane	Gaular	Korsvol	haug
2	B11327	IV	Sogn og Fjordane	Stryn	Djuvpvoll	flatmark
3	B3061	IV	Hordaland	Sveio	Tveit	røys
4	B4389	IV	Hordaland	Voss	ukjent	haug
5	B2605	IV	Hordaland	Voss	Oppheim øvre	røys
6	B4592	I	Sogn og Fjordane	Gloppen	Evebø	haug
7	B6213	I	Hordaland	Voss	Sæve	haug
8	B6254	I	Sogn og Fjordane	Gaular	Årberg	haug
9	B7293	I	Hordaland	Voss	Bø	røys
10	B8652	IV	Hordaland	Bergen	Sletten	røys
11	C12415	IV	Vestfold	Larvik	Nes	haug
12	C14286	III	Vestfold	Stokke	Var Store	haug
13	C24430	I	Vestfold	Søgne	Tufte	ingen

	Museum nummer	Variant	Fylke	Kommune	Gard	Gravform
14	C5047	II	Vestfold	Larvik	Vestre Dolven	haug
15	C10662	IV	Hedmark	Åmot	Bråten (Gaaabraaten)	haug
16	C13680	II	Vestfold	Sande	Verdal Nordre	røys
17	C16477	II	Vestfold	Larvik	Grønneberg	røys
18	C23255	IV	Vestfold	Larvik	Hovland	haug
19	C24338a	I	Vestfold	Larvik	Hybbestad	flatmark
20	C28239	V	Telemark	Tinn	Maarem	flatmark
21	C29682	IV	Aust-Agder	Åmli	Skjeggedal	ingen
22	C28730	I	Telemark	Vinje	Midtbø	ingen
23	C30198	IV	Vest-Agder	Mandal Sjølyst	Saanum	flatmark
24	C32659	I	Vestfold	Nøtterøy	Elgstad	flatmark
25	C35586	IV	Oppland	Lesja	Skåtgård	flatmark
26	C7816	IV	Aust-Agder	Grimstad	Spedalen	ingen
27	c10304	IV	Oppland	Lunner	Lunner Vestre	ingen
28	S 4163	IV	Rogaland	Suldal	Vinjar	ingen
29	S 5371	I	Rogaland	Åkra	Åkra	haug
30	S4381	IV	Rogaland	Finnøy	Spanne	haug
31	T11631 a	IV	Møre og Romsdal	Vestnes	Rjupdal	haug
32	T351	IV	Nord-Trøndelag	Inderøy		ingen
33	T17514	I	Nord-Trøndelag	Verdal	Rossvoll	haug
34	T4485	I	Nord-Trøndelag	Stjørdal	Bjørken	haug
35	T566	I	Nord-Trøndelag	Inderøy	Sundnes	haug
36	T6028	I	Nord-Trøndelag	Stjørdal	Steinvik Vestre	røys
37	T8257	II	Møre og Romsdal	Sunndal	Hoven	haug
38	tapt	II?	Møre og Romsdal		Devold	haug
39	C58825	IV	Hedmark	Sør-Odal	leikvang	ingen
40	T16054	II	Nord-Trøndelag	Steinkjer	Østre Hegge	haug
41	C20433	IV	Hedmark	Stor-Elvdal	Møkleby gnr 10	ingen
42	C53660	I	Vestfold	Tønsberg	Gulli	haug/båtgrav
43	C54788 SHM17343_2156	IV	Oppland	Vardal	inndal	ingen
44	C54698 SHM17343_1954	IV	Sør-Trøndelag	Melhus	Forset	ingen
45	C54842 SHM17343_2097	IV	Telemark	Tinn	?	ingen
46	C57010	I	Vestfold	Larvik	Kaupang	Haug/ båtgrav

Katalog B. L-sverd i europeiske museum og samlinger.

Nr	Land	Variant	Museum	Museum nr.	Område	region	Funnstad	Referanse
1	Storbritannia	I		X IL 340	Skottland	Dumfries and Galloway	Ecclefechan	(National Museums Scotland 2017a)
2	Storbritannia	IV		IL 315-325	Skottland	Argyll and Bute	Machriins	(National Museums Scotland 2017b)
3	Storbritannia	IV		Q.L 1972.1	Skottland	Clackmannanshire	Harvieston	(National Museums Scotland 2017c)
4	Storbritannia	IV		L.b.5	Isle of Man	Ballaugh		(Bjørn og Shetelig 1940:22)
5	Storbritannia	IV	National Museum Scotland	X.LB 6	Isle of Man	Maughold	St. Maughold	(Bjørn og Shetelig 1940:23)
6	Storbritannia	II	British Museum	1969,0703.1	Wales	Powys	Built Wells	(British Museum 2017a)
7	Storbritannia	IV			England	Cumbria	Cumwhitton, grav 4	(Archaeology Data Service 2017)
8	Storbritannia	IV			England	Cumbria	Cumwhitton, grav 6	(Archaeology Data Service 2017)
9	Storbritannia	IV?			England	Derbyshire	Ingleby	(Richards mfl. 2004)
10	Storbritannia	I	British Museum	1912,0723.1	England	Durham	Hurbuck	(British Museum 2017b)
11	Storbritannia	I	Yorkshire Museum	1979.81	England	Yorkshire	Gilling West	(Yorkshire Museum 2017a)
12	Storbritannia	II	British Museum	1944,0301.1	England	Ingleton	Scales Moor	(British Museum 2017c)
13	Storbritannia	II	British museum	1965,0703.1	England	Yorkshire	Wenslesy Churchyard	(British Museum 2017d)
14	Storbritannia	II			England	Yorkshire	Acomb	(Youngs mfl. 1983)
15	Storbritannia	IV	British Museum	1875,0403.169	England	Yorkshire	Camphill Grave	(British Museum 2017e) (Bjørn og Shetelig 1940:15)
16	Storbritannia		Yorkshire Museum	YORYM 2014 149	England	Yorkshire	Bedale Hoard	(Yorkshire Museum 2017b)
17	Storbritannia	I	Yorkshire Museum		England	Yorkshire	Copper-gate	(Ottaway 1992)
18	Storbritannia	I	Yorkshire Museum		England	Yorkshire	Fishergate L1	(Rogers 1993)
19	Storbritannia		Yorkshire Museum		England	Yorkshire	Fishergate L2	(Rogers 1993)

Nr	Land	Variant	Museum	Museum nr.	Område	region	Funnstad	Referanse
20	Storbritannia	I	British Museum	2006.1203.17	England	Yorkshire	Ainsbrook	(British Museum 2017f)
21	Storbritannia				England	Derbyshire	Repton	(Biddle og Kjelbye-Biddle 1992)
22	Storbritannia	II	Sheffield City Museum	1954.3	England	Lincolnshire	Fiskerton, River Witham	(Davidsson 1998)
23	Storbritannia	IV	Norwich Castle Museum	NWHCM: 1953.158	England	Norfolk	Thetford	(Rogerson og Dallas 1984:106)
24	Storbritannia	II	Norwich Castle Museum		England	Norfolk		(The Viking Age Compendium 2017)
25	Storbritannia	II?	Norwich Castle Museum	NWHCM: 1958.11: A	England	Norfolk	Goderstone	(The Viking Age Compendium 2017)
26	Storbritannia	II	Norwich Castle Museum	NWHCM	England	Norfolk	Norwich	(Bjørn og Shetelig 1940)
27	Storbritannia	I	British Museum	1883.0726.1	England	Norfolk	Santon Downham	(British Museum 2017g) (Bjørn og Shetelig 1940:13)
28	Storbritannia	II	British Museum	1854.1107.12	England	Norfolk	River Wensum	(British Museum 2017h) (Wilson 1965:52)
29	Storbritannia	I	Ipswich Museum	980-85	England	Suffolk	Kersey	(Wilson 1965:37)
30	Storbritannia	II	Ipswich Museum		England	Suffolk	River Orwell	(The Viking Age Compendium 2017)
31	Storbritannia				England	Cambridgeshire	Hauxton Mill	(The Viking Age Compendium 2017)
32	Storbritannia	III	Ashmolean Museum	1890.14	England	Oxfordshire	Abingdon	(Wilson 1965)
33	Storbritannia		British Museum	1911.0617.1	England	Windsor L2	Themsen	(British Museum 2017i)
34	Storbritannia		British Museum	1996.0604.1	England	Surrey	Shepper-ton	(British Museum 2017j)
35	Storbritannia		British Museum	1856.0701.1405	England	London	Themsen	(British Museum 2017k)
36	Storbritannia	II	Bonhams auksjon 2010	Lot 211	England			(Bonhams 2017a)
37	Storbritannia	IV	Bonhams Ausksjon 2009	Lot 422	England			(Bonhams 2017b)
38	Danmark			D2335	Danmark	Jylland	Støvring-gård Frederiks-borg	(Androshchuk 2010:270)

Nr	Land	Variant	Museum	Museum nr.	Område	region	Funnstad	Referanse
39	Tyskland	II			Tyskland	Schlesvig	Haithabu	(Androschchuk 2010:271)
40	Tyskland				Tyskland	Rendsburg Eckenförde	Borgstedt	(Marek 2004:100)
41	Sverige	I		GFC9285:125	Sverige	Ire	Hellvi socken	(Gotlands Museum 2017)
42	Sverige	I	Statens Historiska Museum	SHM 19777:16	Sverige	Gästrik-land	Hamrånge socken	(Historiska Museet 2017a)
43	Sverige			privat	Sverige	Gästrik-land	Hille socken	(Androschchuk 2014:341)
44	Sverige	II	Statens Historiska Museum	SHM 20348	Sverige	Uppland	Långtora socken	(Historiska Museet 2017b) (Wilson 1965:39)
45	Sverige	II	Statens Historiska Museum	SHM 19391	Sverige	Uppland	Uppsala-Näs	(Historiska Museet 2017c)
46	Sverige	I		UMF B 71	Sverige	Uppland	Ärentuna, Östa	(Androschchuk 2014:448)
47	Sverige	V?	Statens Historiska Museum	SHM 20228	Sverige	Uppland	Enäkersby	(Wilson 1965:39)
48	Nederland	II			Nederland	Wessem		(Willems og Ypei 1985)
49	Frankrike	II	Musée de l'Armée	JPO 2262	Frankrike	Elbeuf, Seine		(Shetelig 1940:125)
50	Frankrike	II	Musée National du Moyen Age Thermes et Hotel de Cluny museum	CL 11060	Frankrike			(Peirce 2002:74)
51	Belgia	I	Musée Historique de la Ville de Gand		Belgia	Gent Hensden	elva Escaut	(Bjørn og Shetelig 1940:123)
52	Belgia		Musée de la Halle, Brussel	2429	Belgia	Termonde	elva Escaut	(Bjørn og Shetelig 1940:124)
53	Island	III	Nasjonalmu-seet Island	Þjms. 3958	Island	Knafa-hólar/Keldur		(Wilson 1964:32)